

Терминатор на професията преводач (13.11.2012)

Унищожителят на професията преводач в България не е човек. Колкото и странно да звучи, това е един бездушен правилник от 1958 г. Благодарение на този правилник, зад който не стои абсолютно никакъв закон (!) един отдел (сега дирекция) на Министерството на външните работи е сложил ръка върху преводите на всички документи и книжа в България (чл. 2а, ал. 1). Механизмът, който задвижва този унищожителен процес, е заложен в същия правилник, според който прословутият отдел "Консулски" (по-нататък: КО) „може да възлага с договор преводите да се извършват от държавни, обществени, кооперативни и частни фирми" (чл. 2а, ал. 2), но не от отделни преводачи! Това абсурдно право, дадено на КО чрез висящия в правното ни пространство правилник, повече от 20 години потиска, обезличава и унищожава професията преводач в България. Стига се дотам, че един известен български съд излиза с определение, в което се изковава терминът „фирма-преводач"!

Този правилник е паролата, с която различни институции в България признават официалните преводи. Като пример можем да по-

сочим разпоредбата на чл. 7, ал. 3 от Наредба № 1 за водене, съхраняване и достъп до Търговския регистър, според която документи на чужд език се представят в Търговския регистър „...заедно със заверен превод на български език, изготвен съгласно чл. 2а, ал.2 от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа“.

Тук „превод на български език, изготвен съгласно чл. 2а, ал.2 от Правилника...“ означава превод, отпечатан върху бланка на агенция за преводи, която има договор с КО съгласно споменатата алинея. Обаче преводът няма да е възложен на преводаческата агенция от КО, а от притежателя на документа. Той дори няма понятие кой ще му направи превода, защото носи документа в агенцията за преводи, а там, най-вероятно, не се среща с преводача. Разбира се, подпис на преводач върху превода ще има, но дали посоченият преводач се е подписал собственооръчно, няма как да се знае. Дори министърът на външните работи призна пред Народното събрание: „Ние нямаме възможност за контрол върху процеса на превод - дали той се извършва действително от заявления от фирмата-изпълнител преводач или от студенти“.

Щом от толкова високо място се признава

съществуването на такава престъпна практика да се използват имената и подписите на едни преводачи, а на практика преводите да се извършват от други (най-вероятно, много по-ниско платени преводачи или аматьори), то реалната картина ще е много по-плачевна.

Години наред, поради липса на законова уредба, преводаческият бранш загива, задушен от случайни и алчни „мениджъри“, които навлизат в този бизнес настървени за лесна печалба. Регистрират си фирма, пускат обяви за набиране на преводачи, сключват договор с КО и започват да се рекламират, че били „лицензирани“, „оторизирани“ или не знам какво още. Успяват да привлекат клиенти с ниски цени, които винаги са за сметка на преводача, който, ако бъде недоволен, се сменя с друг, по-непретенциозен по отношение на заплащането, но, вероятно, и към качеството на превода. Така по-добрите преводачи остават без поръчки и постепенно се ориентират към друга дейност. Евтините и непретенциозни преводачи бързо биват заменяни с други още по-евтини и непретенциозни. Професионализмът остава на заден план.

Ако си професионален преводач и след много години все още си в бранша, за това има няколко обяснения: преводач си с „рядък“

език, а ако не, то си успял с чара си да убедиш „мениджърите" на по-голям брой агенции да ти възлагат поръчки и да ти плащат сносно; ако нямаш личен чар, а си се задържал като преводач на широко разпространен език дълги години, това означава, че или си много добър професионалист, или правиш големи компромиси с цената и мизерстваш, или си връзка и се уреждаш да участваш в различни големи проекти. Сигурно има и редица други обяснения. Вие си знаете.

При всички положения, професионалните преводачи с дълъг стаж са много малко на брой и в списъците на агенциите са представени или символично или изобщо не са представени. Основната маса преводачи, използвани от агенциите за преводи, обикновено са хора, които си изкарват допълнително някой лев с преводи, а основната им работа е съвсем друга. Ако престанат да ги търсят за преводи, няма да умрат от глад.

Причините, които доведоха професията преводач в България до това окаяно състояние, произтичат, на първо място, от споменатия правилник, а след това - от нежеланието на управляващите в България вече 22 години да сложат край на този анахронизъм. Благодарение на този правилник в България все още няма ясна дефиниция на понятието

„официален превод" и това е главната причина институциите у нас да се държат като удавници за сламка за този правилник.

От една страна, КО твърди, че не се намесва в бизнеса на преводачите, а от друга - липсващата дефиниция на „официален превод" прави агенциите, сключили договор с КО едва ли не богоизбрани, защото масово се смята, че единствено те са законни и имат право да правят преводи изобщо. Излиза, че един правилник, нямащ никакво правно основание за съществуването си, и една липса на дефиниция що е „официален превод", повече от две десетилетия обуславят развитието (или по-точно: деградацията) на професията преводач в България.

И, което е още по-печално, сега, когато има вероятност този правилник да изчезне от правното ни пространство, хора, представлящи се за заинтересовани, се опитват да наложат решение на този проблем чрез доунищожаване на преводачите, които са успели с много труд и нечовешки усилия да оцелеят през времето на този „геноцид" на професията преводач в България. Евентуален закон, непризнаващ квалификация и опит, а изхождащ от презумпцията, че никой не е преводач, докато не издържи някакъв съмнителен изпит пред още по-сомнителна комисия, би бил потвърждение на неприятното ми пред-

чувствие.

За да оцелее професията преводач у нас, е необходима много добра воля от страна на управляващите. Предполагам обаче, че не само аз съм доста скептичен. След като толкова години те не си помръднаха пръста, за да спрат унищожението на тази професия, сега ще ми е много трудно да възприема действията им като добронамерени. Опитите да се омаловажи значението на преводачите, както и опитите преводачите да бъдат доведени до положението на помощен персонал, до безлични и безправни работи, които само преписват текста от един език на друг, явно не са признак на добра воля. Те са достойни за съжаление. Но именно те са катализаторът, който, в края на краищата, ще предизвика бурна реакция.

Професията преводач в България ще стане уважавана не защото ми се иска, а защото това е належаща необходимост. Независимо от изгубените десетилетия. Независимо от огромните пречки. Независимо от съмненията. Независимо от всичко.